Tarja Mankkinen

6.10.2021

Sisäisen turvallisuuden selonteko

Kiitän mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston antamasta sisäisen turvallisuuden selonteosta.

Poliisin tärkein tehtävä on varmistaa ihmisten perusoikeuksien ja oikeusturvan toteutuminen. Tehtävä liittyy kaikkiin poliisin keskeisiin tehtäväalueisiin – yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen, rikostorjuntaan ja ennalta estävään toimintaan.

1. Ennalta estävä työ

Selonteon mukaan Suomen sisäisen turvallisuuden politiikka perustuu ensisijaisesti ennaltaehkäisyyn. Poliisilla on keskeinen rooli ennalta estävässä työssä. Poliisi toimeenpanee kansallista poliisin ennalta estävän toiminnan strategiaa, joka vahvistettiin joulukuussa 2018. Siinä on päätetty linjauksista, joilla vastataan ajankohtaisiin haasteisiin. Jokaiselle poliisilaitokselle on perustettu yksikkö tai ryhmä tätä työtä varten. Strategia valmisteltiin sisäministeriön johdolla yhteistyössä Poliisihallituksen, poliisilaitosten ja tärkeimpien sidosryhmien kanssa.

Ennalta estävä toiminta ei kuitenkaan yksin riitä, vaan tarvitaan myös toimia, jotka kohdistuvat yksilöihin ja ryhmiin, jotka ovat jo pidemmällä rikoskierteessä ja rikollisessa elämäntavassa. Näiden määrä ei ole suuri suhteessa koko väestöön, mutta he vaikuttavat monella tavalla kielteisesti yhteiskuntaan ja ihmisten turvallisuuteen. Ennalta estävä toiminta mukaan lukien moniammatillinen Ankkuritoiminta yhdistettynä toimiin, jotka kohdistuvat jo rikoskierteessä ja rikollisessa elämäntavassa syvällä oleviin, olisi tehokasta rikostorjuntaa. Olisi hyödyllistä, jos jo kehitetyt hyvät toimintamallit ja ratkaisut leviäisivät kaikkien poliisilaitosten alueelle ja uusiin haasteisiin, kuten jengiytymiseen kyettäisi vastaamaan suunnitelmallisesi ja tehokkaasti.

2. Rikosvastuuseen saattaminen

Tutkimusten mukaan kiinnijäämisriski vaikuttaa enemmän kuin rangaistukset siihen, tekeekö ihminen rikoksen vai ei. Lisäksi olisi tärkeää, että rikosten tutkinta-ajat eivät olisi kohtuuttoman pitkiä ja rikoksia ei jäisi tutkimatta resurssien puutteen vuoksi. Rikosvastuun on toteuduttava myös silloin, kun rikos tehdään verkossa. Sosiaalisessa mediassa ja internetissä tapahtuvien rikosten torjunnan tulisi olla yhtä tehokasta, kun rikosten torjunta netin ulkopuolella. Teknologia kehittyy nopeasti, ja esimerkiksi tekoälyn käytöllä on vaikutuksia sekä rikosten tekemiseen, että niiden torjumiseen. Tekoälyn käytön laajenemiseen tulisi valmistautua selvittämällä hyvissä ajoin sen vaikutuksia poliisitoimintaan ja poliisin toimivaltuuksiin sekä varmistamalla, ettei päädytä tilanteeseen, jossa rikollisilla on kohtuuton etulyöntiasema suhteessa poliisiin. Poliisilla tulee olla riittävä osaaminen, resurssit ja työkalut ennalta estää, torjua ja tutkia rikollisuutta tapahtuipa se reaalimaailmassa tai verkossa. On tärkeää analysoida, onko poliisin käytössä olevat työkalut pysyneet teknologian kehityksessä mukana vai olisiko niitä tarvetta päivittää joko koulutuksella tai lainsäädäntömuutosten kautta. Kehitystyössä on tärkeää löytää tasapaino eri perus- ja ihmisoikeuksien suojaamisen välillä. On olennaista ottaa huomioon, että suurelle

osalle väestöstä internet on keskeisin paikka luoda verkostoja, käydä kauppaa ja luoda käsitystä ympäröivästä maailmasta. Yleiselle turvallisuuden tunteelle on yhä olennaisempaa, että myös verkossa ihminen voi kokea voivansa asioida turvallisessa ympäristössä.

Lainvalvontaviranomaisten resurssien, osaamisen ja työkalujen tulee myös olla riittävät vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen vastaamiseksi. Europolin Euroopan unionin vakavaa ja järjestäytynyttä rikollisuutta koskevan uhka-arvion mukaan (EU SOCTA 2021) vakava ja järjestäytynyt rikollisuus muodostaa edelleen suurimman uhan EU:n sisäiselle turvallisuudelle. Järjestäytyneen rikollisuuden verkostot kykenevät sopeutumaan nopeasti kulloinkin vallitsevaan tilanteeseen ja hyödyntämään sitä. Rikolliset käyttävät yhä useammin väkivaltaa ja heidän toimintaansa kytkeytyy entistä useammin korruptiota. Uusien teknologioiden hyödyntäminen on tehokasta järjestäytyneen ja vakavan rikollisuuden toimijoiden piirissä. Vakava ja järjestäytynyt rikollisuus vaikuttaa syvästi yhteiskuntamme kaikkiin osiin ja sillä on suora vaikutus EU-kansalaisten jokapäiväiseen elämään ja se kaivaa maata talouden, viranomaisten ja laillisuusperiaatteen alta.

3. Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta estäminen

Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin uhka ei ole vähentynyt. Talibanin valtaannousu Afganistanissa saattaa vahvistaa radikaali-islamistisen ideologian kannattajia kaikkialla maailmassa ja inspiroida iskuihin. Syyrian konfliktista saatuja kokemuksia ja oppeja on tärkeää hyödyntää ja reagoida mahdollisiin muutoksiin nopealla aikataululla. Vaikka tilanne muuttuisi Afganistanissa, ei arvioiden mukaan Euroopasta ei lähdetä vierastaistelijoiksi Afganistaniin samalla tavalla kuin Syyriaan. Tärkein syy tähän on, että Afganistaniin on vaikea matkustaa Euroopasta.

Väkivaltainen äärioikeistolainen kenttä on murroksessa. Perinteiset organisaatiot ovat menettäneet asemaansa ja uusien ryhmien ideologiassa yhdistyy erilaisia teemoja. Ryhmillä ja yksilöillä on paljon rajat ylittäviä yhteyksiä ja yhteistyötä. Uusia verkostoja on rakennettu pandemian aikana verkkomaailmassa. Väkivaltainen äärioikeistolainen propaganda leviää netissä, niin sosiaalisen median välityksellä kuin videopelien välityksellä. Väkivaltaisen ekstremismin tukijat ovat ajanhermolla uusien tehokkaiden viestinvälityskanavien hyödyntämisessä. Algoritmejä hyödyntäen väkivaltaiset ekstremistiset viestit vahvistavat itseään ja ohjaavat tietoa hakevaa yksilöä yhä syvemmälle ja yksipuolisemmin väkivaltaisten ekstremististen näkemysten maailmaan. Väkivaltaisen ekstremismin torjunnassa on seurattava nopeasti kehittyviä ja laajenevia ekstremismin muotoja. Erityisesti akselerationalistinen ideologia on inspiroinut yksittäisiä toimijoita. Akselerationalismi voidaan määritellä ilman keskitettyä johtoa toimivaksi ryhmäksi, jonka tavoitteena on vahvistamalla sosiaalista konfliktia vauhdittaa yhteiskunnan hajoamista. Esimerkkinä paljon näkyvyyttä saaneesta akselerationalistisesta liikkeestä on Yhdysvalloissa toimiva Boogaloo ryhmä. Myös Incel –liikkeen ideologia on inspiroinut iskuihin. Suomessa on nähtävissä sama kehitys kuin muissakin maissa. Eräät maat ovat kieltäneet näiden ryhmien toiminnan ja niihin liittyvien symbolien käytön. Väkivaltaiseen äärioikeistoon liittyvät rikokset tilastoidaan varsin laajasti viharikoksiksi, vaikka ne saattaisivat täyttää myös terroristisen rikoksen tunnusmerkistön.

Väkivaltaisen äärivasemmiston toiminta on keskittynyt eteläisen Euroopan maihin, kuten Kreikkaan, Espanjaan, Italiaan ja Ranskaan. Pohjois-Euroopassa näiden ryhmien ja yksilöiden toiminta on vähäisempää.

Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyä on tehty Suomessa suunnitelmallisesti vuodesta 2012 ja sen suurin kehittämistarve on netissä tapahtuvan toiminnan, kuten propagandan ja rekrytoinnin, torjunta sekä strategisen viestinnän ja vastanarratiivien kehittäminen ja käyttäminen